

Nr 186.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1921 kl. 7 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande vid kommunikationsverken av arbeten för bekämpande av arbetslösheten jämte två i ämnet väckta motioner.
(4:de avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 4 mars 1921 dagtecknad proposition (nr 158), vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under hänvisning till propositionen bifogat utdrag av protokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels på tilläggsstat för år 1921 under titel »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» anvisa att reservationsanslag av 9,000,000 kronor, att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för sådana arbeten vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka kunna påkallas för bekämpande av arbetslösheten;

dels ock, vid bifall till vad sålunda föreslagits, besluta, att de i förslaget till tilläggsstat för år 1921 bland inkomsterna under rubriken »Fast upplåning» upptagna lånemedel skola höjas med nyssnämnda belopp, 9,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft två motioner, väckta

den ena inom första kammaren (nr 108) av herr *C. I. Asplund*, som hemställt, att riksdagen ville, utan att vid avgörande av anslagsfrågor i allmänhet, av den beskaffenhet, att större delen av anslaget kommer att utgå såsom ersättning för arbete, och genom vilkas beviljande för arbetslösa lämpliga arbeten under innevarande år kunna anordnas samt industriens återuppbyggande efter kristidens slut kan avsevärt be-

främjas, låta s. k. »statsfinansiella betänkligheter» i alltför hög grad ställa sig hindrande i vägen,

dels medgiva vattenfallsstyrelsen att, utan hinder därav, att bindande kontrakt angående avsättning av kraft från Harsprånget icke kunnat under nu rådande svåra ekonomiska kris uppgöras, under 1921 disponera utav det av 1920 års riksdag under angivna villkor beviljade anslag ett belopp av högst 3 miljoner kronor till fortsättande av arbetena med utbyggnaden av Harsprånget,

dels å tilläggsstat för 1921 för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad ett anslag å högst en miljon kronor;

allt under förutsättning att för den ökning av anslagen, som här föreslås utöver de i statsverkspropositionen begärda beloppen, arbete kan beredas därtill lämpade arbetslösa;

och den andra inom andra kammaren (nr 155) av herr *E. Hage* m. fl., som hemställt, att det må anvisas å tilläggsstat för 1921, att ställas till regeringens förfogande, 20 millioner kronor eller den summa, som respektive utskott kan anse lämplig efter inhämtande av uppgifter från respektive statsförvaltningar, för att utlämnas som förskottskapital till sådana statsförvaltningar, som befinnas lämpliga för att åstadkomma arbete till arbetslösa eller till personal, som annars skulle avskedas.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Innebörden av de utav järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen i ämnet gjorda, till grund för ifrågavarande proposition lagda förslagen i fråga om anslag för beredande av nödhjulsarbeten framgår av följande sammanställning, däri kostnadssiffrorna upptagits till avrundade belopp:

	Begärda anslag		Antal sysselsatta arbetare.
	under utgifter för kapitalökning.	av andra medel.	
Järnvägsstyrelsen	4,320,000	670,000	cirka 1,270
Telegrafstyrelsen	3,300,000	2,500,000	» 900 ¹⁾
Vattenfallsstyrelsen	1,590,000	1,030,000	» 750
Summa	9,210,000	4,200,000	cirka 2,920

¹⁾ Härav 600 vid verkstaden.

Vid postverket skulle inga arbeten av nu angivet slag ifrågakomma. Departementschefen har i ämnet yttrat, bland annat, följande:

»Att för närvarande framlägga någon närmare plan för de arbeten, som för bekämpande av arbetslösheten böra komma till utförande vid de ifrågavarande verken, torde knappast vara möjligt. I detta hänseende måste givetvis den vidare utvecklingen av förhållandena på arbetsmarknaden vara avgörande. De särskilda av de tre verken framlagda uppskattningarna måste anses som förslag, från vilka man för tillfället kan utgå. Det synes därför nödvändigt, att Kungl. Maj:t lämnas frihet att med ledning av hemställanden från arbetslöshetskommissionen samt vederbörande verk bevilja medel till arbeten å sådana orter och trakter inom landet, där åtgärder för arbetslöshetens mildrande kunna vara mest av behovet påkallade. Därvid torde såväl nya företag som ock arbeten, vartill medel redan anvisats av riksdagen, böra kunna komma i fråga. Givetvis bör emellertid framdeles en närmare redogörelse för medlens användning lämnas riksdagen.

Då av det anförda framgår, att någon fördelning mellan vederbörande affärsdrivande verk av de för ifrågavarande ändamål erforderliga medlen ej nu kan ske, torde för ändamålet böra anvisas ett gemensamt anslag under utgifter för kapitalökning.

I den mån medel från *det nu ifrågasatta anslaget* tilldelas vederbörande verk, kommer det i affärsföretaget nedlagda kapitalet, som skall förräntas, att i motsvarande grad ökas. Emellertid är det uppenbart, att här avsedda arbetens igångsättande vid nuvarande tidpunkt i många fall kan vara ur affärssynpunkt olämpligt. Där så är förhållandet, få arbetena i mer eller mindre hög grad karaktär av rena nödhjälpsarbeten. Härav torde följa, att därest arbetenas utförande på nuvarande tidpunkt kommer att försäka vederbörande verk viss merkostnad, som ur ekonomisk synpunkt icke kan anses försvarlig, denna merkostnad till lämplig del bör bestridas av medel från socialdepartementets anslag till bekämpande av arbetslösheten, och torde Kungl. Maj:t böra äga frihet att träffa avgörande i fråga om fördelningen av arbetskostnaderna mellan de båda anslagen. I den mån kostnaderna för arbetena utgå från arbetslöshetsanslaget, böra desamma icke belasta verkens kapitalkonton.

I de fall, där de arbeten, som här avses, i avsevärd grad kunna betraktas såsom nödhjälpsarbeten, torde, liksom vid övriga sådana arbeten i regel plägar ske, lägre arbetslöner än de i allmänhet vid verkens byggnader gällande böra tillämpas, ehuru frihet bör finnas att laga efter omständigheterna. Om en dylik reduktion av arbetslönerna vidtages, torde det i allmänhet vara ändamålsenligt, att arbetena anordnas genom arbets-

löshetskommissionens förmedling. Huruvida så bör ske, synes emellertid kunna avgöras av vederbörande verk i samråd med kommissionen eller, om enighet därom ej kan vinnas, av Kungl. Maj:t.

Beträffande storleken av det anslag, som för ifrågavarande ändamål bör äskas, har jag efter samråd med cheferna för social- och finansdepartementen ansett densamma böra bestämmas till 9,000,000 kronor, att utgå å tilläggsstat för år 1921.»

Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har det ansetts nödvändigt att åt Kungl. Maj:t lämnas frihet att med ledning av hemstäl-landen från arbetslöshetskommissionen och vederbörande verk bevilja medel till arbeten å sådana orter och trakter inom landet, där åtgärder för arbetslöshetens mildrande kunna vara av behovet mest påkallade. Med hänsyn till vikten av att kunna vid anordnandet av ifrågavarande arbeten träffa snabba och efter arbetslöshetens utbredning i olika delar av landet anpassade förfoganden vill utskottet icke motsätta sig, att den sålunda ifrågasatta vidsträcktta dispositionsrätten över anslaget lämnas Kungl. Maj:t. I enlighet med vad i propositionen förutsatts, förväntar dock utskottet, att redogörelse för medlens användning framdeles lämnas riksdagen.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet anser sig böra erinra om vikten av att vid fördelningen av de betydande belopp, varom här är fråga, noga uppmärksammas, att desamma komma till användning endast för sådana arbeten, som kunna bliva till verklig nytta och vilkas framtida värde kan tänkas i möjligaste mån komma att motsvara storleken av det däri nedlagda kapitalet. I den mån det är möjligt, torde i regel böra utväljas sådana företag, som i varje fall inom den närmaste tiden anses böra komma till utförande och som därjämte äro sådana, att de i förhållande till kostnaderna möjliggöra sysselsättandet av ett stort antal arbetare. I viss begränsad utsträckning torde dock måhända ett avsteg från denna grundsats bliva nödvändigt på grund av önskvärdheten av att kunna bereda arbetstillfällen för fast anställd specialutbildad personal, vars göromål äro av en sådan beskaffenhet, att själva arbetsmaterialet drager en större kostnad än som med hänsyn till arbetets egenskaper av nödhjälpsarbete vore önskligt.

Beträffande därefter de i ämnet väckta båda motionerna får utskottet framhålla, att de till syftet synas sammanfalla med det förslag, som innefattas i föreliggande proposition. Medan det av herr Hage m. fl. motionsvis framställda yrkandet går ut på anvisande av ett allmänt anslag, avsett att utlämnas som förskottskapital till sådana statsförvalt-

ningar, som befinnas lämpliga för åstadkommande av arbete till arbetslösa eller till personal, som eljest måste avskedas, har herr Asplund föreslagit, att med hänsyn till rådande arbetslöshet anslag med högre belopp än i statsverkspropositionen förutsatts borde utgå till vissa företag vid statens vattenfallsverk. Genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag torde de sålunda motionsvis framställda kraven få anses i tillbörlig grad hava tillgodosetts.

Under återopande av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må på tilläggsstat för år 1921 under titel »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» anvisa ett reservationsanslag av 9,000,000 kronor, att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för sådana arbeten vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka kunna påkallas för bekämpande av arbetslösheten;

b) att herr Asplunds i ämnet väckta motion och herr Hages m. fl. ifrågavarande motion II: 155 må anses besvarade genom vad utskottet härovan anfört och hemställt.

Beträffande framställningen om höjande av inkomstiteln »fast upplåning» kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande.

Stockholm den 3 juni 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 185.
